

3. Wat zou ik moeten weten over de vluchtervaringen van Eritrese amv's?

Deze notitie bespreekt details van de vlucht en vluchtroutes die veel Eritrese amv's gevolgd hebben. De informatie die hier gegeven wordt kan behulpzaam zijn om Eritrese amv's te begrijpen en de begeleiding beter te laten aansluiten op de wensen en behoeften van Eritrese amv's. De notitie is geschreven naar aanleiding van frequente vragen over de ervaringen van amv's tijdens de vlucht. Voor het schrijven van de notitie zijn deze vragen en ervaringen met casuïstiek leidend geweest.

3. Wat zou ik moeten weten over de vluchtervaringen van Eritrese amv's?	1
3.1 Voorafgaand aan de vlucht.....	1
Beslissing om te vluchten	1
Het financiële aspect	1
3.2 De vluchtroute.....	1
In Eritrea	2
In Ethiopië.....	2
In Soedan.....	2
In Egypte (Sinai)	2
In Libië	3
In Israël	4
3.3 Gevlucht, en nu?.....	4
Mogelijke gevaren voor de familie	4
Schulden	4
Lange arm van het regime	5
3.4 Impact van de vlucht	5
3.5 Tips voor de begeleiding.....	6

Datum : 2 april 2018

Auteurs : Isabella Prins en Winta Ghebreab - Kenniscentrum Eritrese amv's, Veerkracht project

Versie : 1.0

Het kenniscentrum Eritrese amv's is onderdeel van het project Veerkracht, een project van Nidos en Arq Psychotrauma Expert Groep gefinancierd door het AMIF-programma. Het kenniscentrum werkt samen met de culturele mediators, de gedragswetenschappers en de juridische afdeling van Nidos in het beantwoorden van vragen van begeleiders over Eritrese amv's.

“In Sudan, we get kidnapped and sold; in Egypt we get auctioned and sold; in Libya we are sold over and over again; Israel pays Rwanda \$5 000 for our resettlements; and worst of all, our president demands \$50 000 from Israel for our deportation and torture. This is what it means to be an Eritrean refugee in 2018! Eritrea's new normal: The tragedy and the struggle for change”

Meron Estefanos,
journalist en mensenrechten activist¹

3.1 Voorafgaand aan de vlucht

Beslissing om te vluchten

Veel Eritreeërs besluiten om te vluchten vanwege de mensenrechtenschendingen die plaatsvinden in Eritrea. De notities over de mensenrechtensituatie en over de nationale dienstplicht, beschrijven de beweegredenen.

Veel mensen zien vluchten als hun enige kans op een betere toekomst. Van oudsher vluchten Eritreeërs al naar buurlanden, zoals Soedan, Ethiopië, landen in het Midden-Oosten en Israël. Door de lucratieve mensenhandel is de situatie nu zo gevaarlijk dat mensen in vluchtelingenkampen niet meer veilig zijn. Mede om die reden vluchten mensen richting het Westen.

Het financiële aspect

Wanneer iemand besluit te vluchten, of wanneer de familie besluit dat iemand gaat vluchten, moet er geld geregeld worden. Vaak maken families hierbij hoge schulden, die kunnen oplopen tot tienduizenden euro's. Vaak gebeurt dit wanneer mensen tijdens de reis gevangengenomen worden en er hierbij om losgeld gevraagd wordt. Als kinderen in Nederland onder druk staan, geeft dit aan

¹ <https://mg.co.za/article/2018-03-25-00-our-new-normal-the-tragedy-and-the-struggle-for-change/>

dat de ouders, broertjes, zusjes of andere familieleden in financiële problemen zitten.

3.2 De vluchtroute

De vluchtroute verandert naar gelang de openingen in grenzen. Hierdoor verandert het gebruik van bepaalde vluchtroutes voortdurend. De meeste Eritreeërs vluchten via Ethiopië naar Soedan of direct naar Soedan. Ze reizen door Soedan en Libië en maken van daaruit de oversteek naar Italië. Velen zijn ook naar Israël gereisd via de Sinaï woestijn, tot er in 2012 een hek kwam op de grens met het zuidelijke buurland Egypte. Deze 250 kilometer lange barrière in de Sinaïwoestijn is bedoeld om vluchtelingen tegen te houden die Israël proberen te bereiken.²

De vlucht vanuit Eritrea naar Europa is erg zwaar en duurt vaak enkele jaren. Tijdens de vlucht krijgen veel vluchtelingen te maken met mensensmokkelaars, mensenhandel, (seksueel) geweld, gevangenschap en afpersing.³ Netwerken van mensenhandelaren jagen op Eritreeërs die het land ontvluchten, ook op degenen die verblijven in Sudan en Egypte. Slachtoffers worden gegijzeld, soms voor langer dan een jaar en ze worden blootgesteld aan geweld door criminele groeperingen die proberen losgeld te krijgen van de familie. Waar vrouwen voornamelijk te maken krijgen met seksueel geweld, krijgen mannen meestal te maken met andere vormen van fysiek geweld.⁴ Echter kunnen ook mannen te

² <https://www.volkskrant.nl/archief/hek-israel-aan-grens-egypte~a1061963/>

³ Ministerie van Buitenlandse Zaken (2015) *Algemeen Ambtsbericht Eritrea*.

⁴ Pharos (juni 2016) *Van ver gekomen*.

maken hebben gehad met seksueel geweld; het is belangrijk hier geen assumpties over te hebben. Er zijn veel mensen langs de bekende vluchtroutes die financieel profiteren van de vluchtelingenstroom. Voor de vluchtende personen betekent dit dat elke etappe van de reis hen geld kost. Met meer geld is het mogelijk de vlucht sneller te laten verlopen. De duur van de vlucht kan daardoor verschillen: het is mogelijk dat iemand na 3 maanden in Europa aankomt, maar het komt ook voor dat een vlucht zo'n 5 jaar duurt. Geld geeft geen garantie op veiligheid tijdens de vlucht.

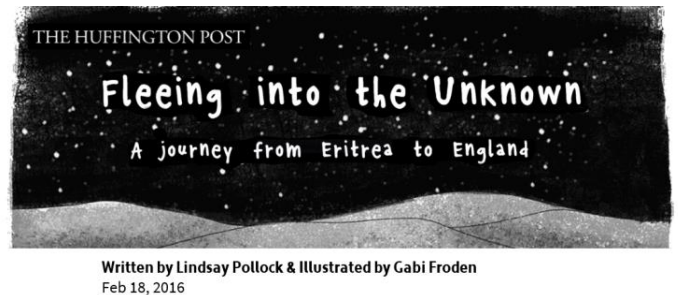
De lange duur van een reis kan duiden op gevangenschap. De geestelijke toestand van veel vluchtelingen verslechtert vaak na gevangenschap door slechte omstandigheden en het geweld wat ze moeten doorstaan. Zij moeten ook elke keer meer geld betalen om vrij te komen. Hierdoor nemen veel van hen uit wanhoop steeds grotere risico's waarbij ze zichzelf en hun familie in groot gevaar kunnen brengen.⁵

In Eritrea

In Eritrea krijgen veel meisjes die in het leger zitten te maken met verkrachting door mannelijke leidinggevenden en collega's. Wanneer mensen uiteindelijk besluiten te vluchten uit Eritrea lopen ze grote gevaren. Zo geldt er bijvoorbeeld een 'shoot-to-kill' beleid; militairen mogen schieten op mensen die illegaal de grens over proberen te steken, met de intentie om hen te doden.

⁵ Langaa Rpcid (2017) Human Trafficking and the Trauma in the Digital Era: the Ongoing Tragedy of the Trade in Refugees from Eritrea. (Editors: Van Reisen, M en M. Mawere.)

De animatiefilm 'Fleeing into the unknown' is een visuele voorstelling van de reis van Eritrese amv's

De animatiefilm is hier te zien

<http://testkitchen.huffingtonpost.com/Fleeing-into-the-Unknown/>

In Ethiopië

Na Eritrea belanden de meeste mensen in Ethiopië of Soedan, twee buurlanden van Eritrea. In Ethiopië komen de meeste mensen in grote vluchtelingenkampen terecht, waar de levensomstandigheden vaak slecht zijn. Na Ethiopië vluchten veel mensen door middel van mensensmokkelaars naar Soedan. De kans dat ze daar opgepakt worden en gevangen genomen worden is groot. Daarna reizen veel van hen door naar Libië (soms via Egypte), in de hoop uiteindelijk in Europa te belanden.

In Soedan

In Soedan worden vluchtelingen vaak beroofd, afgeperst, mishandeld, verkracht of verkocht voor losgeld door groepen bandieten, vaak door Soedanese soldaten en politie. Zowel in de stad als erbuiten of in vluchtelingenkampen zijn vluchtelingen niet veilig.

In Egypte (Sinai)

In Egypte (Sinai) waren er martelingshuizen ontstaan waar slachtoffers vastgehouden werden. Tussen 2009 en 2013 zijn er **25.000 tot 30.000 mensen slachtoffer** geworden van de vorm van marteling die hier plaatsvond. Deze

slachtoffers werden ontvoerd door mensenhandelaren of bandieten die hen hier vervolgens dwongen om familie te bellen terwijl ze gemarteld werden. Er werd dan losgeld van de familie gevraagd. Pas wanneer de familie de gevraagde hoeveelheid geld op had kunnen brengen werden de slachtoffers vrijgelaten. Dit wordt 'torture for ransom' genoemd en is een fenomeen dat zich inmiddels verspreid heeft over Noord-Afrika.⁶ Een groot aantal van de Sinai slachtoffers is ter plekke of later overleden aan de verwondingen. Veel van de overlevenden bevinden zich nog in vluchtelingenkampen in Soedan en Ethiopië. Er zijn enkele vluchtelingen die uiteindelijk in Europa, waaronder in Nederland, terecht zijn gekomen. Ook zijn er directe familieleden van slachtoffers hier.

De film "Sound of Torture" is een documentaire over de gijzelingspraktijken die in de Sinai hebben plaatsgevonden. De documentaire is hier te zien <http://www.soundoftorturefilm.com> of <https://www.aljazeera.com/programmes/witness/2015/03/sound-torture-150318094959803.html>

In Nederland weten maar weinig mensen dat sommige vluchtelingen met deze extreme vormen van geweld te maken

⁶ Human Trafficking Cycle: Sinai and Beyond' Mirjam van Reisen, Meron Estefanos, Conny Rijken, May 2014

hebben gehad. Zelf zijn de vluchtelingen vaak bang voor wat de gemeenschap ervan zal zeggen en dus praten ze er liever niet over. Zo kunnen ze zich zorgen maken vaak over hun toekomst, bijvoorbeeld of ze nog kinderen kunnen krijgen. De slachtoffers worden daardoor niet herkend. Passende hulpverlening is overigens ook maar beperkt beschikbaar.⁷

In Libië

In Libië exploiteert ISIS (in Libië bekend als Daesh of Al Dawla Al Islamiyyah) vluchtelingen door ze te ontvoeren en vrouwen te gebruiken als seksslaaf, *human currency* of als beloning voor hun strijders.⁸ Door het aanbieden van geld, bruiden en seksslaven probeert Daesh nieuwe strijders aan zich te binden. Hun strijders komen uit verschillende delen van Noord, West en Oost-Afrika waaronder ook uit Eritrea. Sinds 2015 zijn er al honderden vrouwen slachtoffer geworden.⁹ Christelijke vrouwen worden gedwongen zich te bekeren tot de islam. De samenwerking tussen mensenhandelaren en de terroristische groepen heeft de situatie voor vluchtelingen verergerd. Bijna alle Eritrese vluchtelingen reizen via Libië waar ze kans lopen ontvoerd te worden of verkocht te worden aan terroristische groepen.¹⁰

⁷ DSP-groep Amsterdam & Universiteit Tilburg (2016) *Niets is wat het lijkt*.

⁸ ISIS is sinds 2014 actief in de omgeving van Sirte, een knooppunt van twee belangrijke snelwegen voor vluchtelingen, migranten en mensensmokkelaars. Volgens Daesh' interpretatie op de Sharia mag een man seksslaven nemen.

⁹ "Slave of Daesh: a story of terror and escape", Gulf news

¹⁰ CNN: <http://edition.cnn.com/2017/11/14/africa/libya-migrant-auctions/index.html> geraadpleegd op 2 december 2017.

In Israël

Sinds begin 2005 voert Israël een ontmoedigingsbeleid: Afrikaanse vluchtelingen ontvangen geen verblijfsvergunning, een deel van hun loon wordt ingehouden tot zij Israël verlaten¹¹. Ze worden verder onder druk gezet Israël te verlaten door dreigementen met gevangenisstraffen en het aanbieden van een 'oprotpremie' van 3,500 dollar en een vliegticket naar een ander Afrikaans land.¹² Eritrese vluchtelingen vrezen dat wanneer ze Israël verlaten, ze weer in handen zullen vallen van mensenhandelaren en weer op nieuw uitgebuit worden. Dit is al voorgekomen. Voor amv's met ouders in Israël, kan de onzekerheid die de situatie met zich meebrengt erg stressvol zijn.

3.3 Gevlucht, en nu?

Mogelijke gevaren voor de familie

Vluchten brengt niet alleen gevaren voor de vluchtende persoon mee. Ook de achterblijvende familie in Eritrea loopt gevaar (zie de notitie over nationale dienstplicht). Zij kunnen gesurveilleerd worden en/ op opgepakt worden. Onderstaande citaat geeft één van de mogelijke situaties weer die achterblijvers kunnen overkomen.

"Een pupil van mij heeft een aanvraag ingediend en deze is toegekend. Om de MVV op te halen in Ethiopië moesten haar gezinsleden de grens oversteken van Eritrea naar Ethiopië. Haar vader was, bij

het versturen van de documenten, al aangehouden en zit nu in de gevangenis. Haar moeder en broers/zussen zijn naar de grens gegaan maar het is moeder niet gelukt om over te steken. Of ze is aangehouden is niet duidelijk. Het is de kinderen wel gelukt om de grens over te steken en zij zijn nu in Ethiopië zonder moeder. Kunnen zij alsnog de MVV ophalen? Ik dacht dat dit niet mogelijk was maar het kan toch ook niet zo zijn dat er minderjarige kinderen zonder ouders in Ethiopië zitten?"
- een Jeugdbeschermer

Zoals deze citaat weergeeft is het regelen van de documenten voor gezinshereniging een groot risico. Het is van groot belang om hierbij erg voorzichtig te zijn. Jongeren zijn zich vaak bewust van de risico's, het is dan ook niet gek dat zij het soms moeilijk vinden om hierover te praten. Zij kunnen bijvoorbeeld bang zijn dat er niet voorzichtig omgegaan wordt met gevoelige gegevens.

Schulden

Veel amv's voelen een grote financiële druk ten opzichte van hun familie. Vaak heeft de familie grote bedragen neer moeten leggen om de vlucht mogelijk te maken. In sommige gevallen hebben familieleden hun huis, goud, land en vee moeten verkopen om het geëiste bedrag aan mensensmokkelaars te kunnen betalen. In sommige gevallen hebben jongeren broertjes, zusjes, ouders of andere familieleden die in Libië vastzitten. Zij worden hier gemarteld en om hen vrij te krijgen moet geld betaald worden. De jongeren voelen zich daarom verantwoordelijk, ze willen iets betekenen voor de mensen die hen hebben geholpen. Ook kan het zijn dat de jongere zelf geld heeft moeten lenen bij derden. Deze schulden kunnen beperkend zijn voor de mogelijkheid tot participeren in de

¹¹ NPR:

<https://www.npr.org/sections/parallels/2018/02/22/587858424/israel-gives-some-asylum-seekers-a-choice-deportation-or-jail>

¹² Independent:

<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/israel-issues-deportation-notice-african-refugees-benjamin-netanyahu-a8194306.html>

Nederlandse maatschappij. Daarnaast kan het hebben van schulden ertoe leiden dat amv's nog meer risico's nemen om aan dit geld te komen. Denk bijvoorbeeld aan het afsluiten van dure leningen of prostitutie.¹³ Soms helpen jongeren elkaar ook onderling, door elkaar geld te geven of te lenen. Omdat ze vaak al geld te kort hebben, bouwen ze hierdoor achterstand op met bijvoorbeeld de huur. Dit zijn ingewikkelde situaties en niemand heeft het gouden antwoord, maar het is duidelijk jongeren onder grote druk staan.

Lange arm van het regime

Je zou denken dat na zo'n lange vlucht mensen zich veilig kunnen voelen in Nederland, maar helaas is dit niet altijd zo. Het Eritrese regime heeft ook in Nederland contactpersonen en deze mensen houden de Eritrese gemeenschap in Nederland strak in de gaten. Zo zijn er bepaalde bijeenkomsten en feesten die worden georganiseerd door bijvoorbeeld de kerk of andere Eritrese organisaties die een extra doel dienen; er wordt hier goed opgelet wie wel en wie niet aanwezig is. Ook wordt er op deze bijeenkomsten vaak de 2% diaspora taks geïnd en/of om andere bijdragen gevraagd, in de vorm van bijvoorbeeld contributies of giften. Deze bijdragen zijn officieel vrijwillig, maar in de praktijk blijkt de betaling van deze diaspora taks een voorwaarde te zijn om gebruik te kunnen maken van consulaire diensten. Daarnaast moeten er afdrachten gemaakt worden voor zaken die betrekking hebben op de situatie en de familie in Eritrea, zoals bijvoorbeeld een begrafenis van een bloedverwant. Men is bang buitengesloten te worden van de Eritrese gemeenschap wanneer zij deze taks niet betalen of zelfs dat er represailles voor familieleden zullen gelden zoals

verdwijningen, deportaties of moordaanslagen.¹⁴

3.4 Impact van de vlucht

Als je zo'n zware en lange vlucht maakt op zo'n jonge leeftijd, heeft dit effect op jou als persoon. Veel amv's hebben, of hadden, last van gezondheidsklachten als ondervoeding, uitputting en huidklachten. Veel amv's hebben last van angst en kunnen niet (goed) slapen. Ook kunnen amv's moeite hebben zich te concentreren, in een schoolroutine te komen en op school te kunnen functioneren. Ook hebben sommigen last van psychische klachten als depressie of stress-gerelateerde klachten. Daarnaast hebben zij schulden die afbetaald moeten worden, dit brengt vaak ook stress met zich mee.

Sommige amv's vervallen hierdoor (tijdelijk) in bepaald gedrag, dat niet altijd begrepen wordt door begeleiders. Zo trekken Eritrese jongeren veel met elkaar op en zitten ze veel op hun telefoon- te bellen via Vibe of Whatsapp of op Facebook om contact te onderhouden. Dit kan hen helpen ontspannen, helpen bij het verwerken van leed, bescherming bieden, hen en helpen bij het vinden van oplossingen voor nieuwe problemen (zoals gezamenlijk geld bij elkaar leggen om een gevangen broertje/zusje te bevrijden). Ook zijn er jongeren die vervallen in het fanatiek beoefenen van hun religie: sommige jongeren bidden heel veel of willen heel vaak naar de kerk. Daarnaast vervallen sommige jongeren in het gebruik van alcohol, drugs en sigaretten.

¹³ Pharos (juni 2016) *Van ver gekomen*.

¹⁴ DSP-groep Amsterdam & Universiteit Tilburg (2016) *Niets is wat het lijkt*.

Tijdens deze vlucht, maar ook al daarvoor, hebben de meeste jongeren nauwelijks controle over hun leven gehad en zijn hun persoonlijke grenzen meermaals overschreden. In Eritrea stond hun toekomst vast en nadat ze hadden besloten om deze te ontvluchten waren ze voortdurend afhankelijk van mensensmokkelaars, lokale politieagenten, militia en andere mensen. Jongeren hebben voor langere periode te maken gehad met overmacht. Een gevoel van onmacht is hierin zo groot dat het belangrijk is om als begeleider daar heel sensitief mee om te gaan.

3.5 Tips voor de begeleiding

Veel jongeren hebben zich tijdens de vlucht enorm machteloos gevoeld en zijn hun supportnetwerk kwijtgeraakt. Zij hebben bij aankomst in Nederland behoefte aan begrip, steun en regie over hun leven. Hier kun je aan bijdragen.

- Zorg ervoor dat je hen als individuen ziet, en niet als groep, en ze ook zo behandelt. Ga vanuit gelijkwaardige positie met ze in gesprek. Oordeel niet te snel en beslis niet voor hen, maar werk met hen samen en beslis samen.
- Het is belangrijk dat ze gaan beseffen dat Nederland een veilige plek is en dat hulpverlening aanwezig is. Maar om gebruik te kunnen maken van hulpverlening, moeten jongeren ook begrijpen wat dit inhoudt en vertrouwen hebben in de hulpverlener.
- Schenk aandacht aan onderwerpen zoals gezondheid, financiën en werken (bijvoorbeeld een 'psycho-educatie cursus, uitleg over werken in Nederland, cursus geld sparen & schulden voorkomen). Leg uit hoe hulpverlening in Nederland werkt.
- Kennisondersteuning is een effectieve manier om te helpen én te verbinden. Jongeren waarderen het wanneer je in hen investeert en wanneer je zorgzaam bent. Dat creëert verbinding. En door samen bezig te zijn kun je meer te weten komen en beter helpen, zonder jongeren te bevragen of iets op te leggen.
- Richt je bij kennisondersteuning op het bevorderen van vaardigheden, en niet zozeer op het oplossen van de problemen van jongeren.
- Hou er rekening mee dat wanneer jongeren financiële verplichtingen niet nakomen, er meer kan spelen. Het heeft dan geen zin om jongeren de les te wijzen. Jongeren willen vaak wel, maar hebben andere prioriteiten. Stel je voor hoe het moet zijn om te slapen als je weet dat je broertjes of zusjes dag in dag uit gemarteld worden in Libië. Toon empathie. Probeer in dit soort gevallen samen naar een oplossing te zoeken.
- Geld is erg belangrijk voor de jongeren dus maak de jongeren medeverantwoordelijk voor hun financiën. Help jongeren problemen op te lossen (geld te sturen) zonder dat ze zelf meer in de problemen komen. Dat kun je doen door bijvoorbeeld regelingen te treffen waarbij verplichtingen in termijnen afgelost kunnen worden. Hierdoor worden begeleiders ontlast van alle vragen en erken je als begeleider ook dat jongeren keuzes mogen maken en help je hen bij de verantwoordelijkheden die zij dragen, terwijl je ook de druk die ze ervaren helpt verminderen. Een deelnemer aan een focusgroep zei hier het volgende over:

*'Je moet dat als iets positief zien, niet alleen als negatief labelen: wat willen ze zelf, hoeveel geld willen ze sturen... Als je dat doet, valt de druk ook een beetje weg.'*¹⁵

- Zorg dat jongeren zelf keuzes kunnen maken en de verantwoordelijkheid die zij ervaren ten opzichte van hun familie kunnen innemen en dragen. Daarmee help je jongeren weer regie te laten krijgen over hun leven.

¹⁵ Pharos (juni 2016) *Van ver gekomen*.